

ИНФОРМАТОР

Издаје Друштво за помоћ особама са Дауновим Синдромом

♥ ГОДИНА 1 ♥ БРОЈ 1 ♥ Београд, мај 2002.

ПИШЕ:

Мр Зоран Анђелковић

Драги родитељи, драга децо, драга омладино и драги читаоци. Задовољство ми је да могу, са ових пар реченица, да Вас обавестим да је дуго очекивани информатор Друштва за помоћ особама са **Down sindromom** пред Вама и очекујем да ће те га са задовољством прочитати.

Концепција овог Информатора је у развоју и очекујем од Вас да Ваше добронамерне примедбе допринесу побољшању квалитета, у смислу садржаја и дизајна. Такође Редакција овог информатора очекује све људе добре воље да нам својим саветима и прилозима помогну да ове прве порођајне болове ублажимо. Овај Информатор има за циљ да Вам пружи довољно информација, да живот који живимо учинимо пријемчивим, лакшим и удобнијим. Ми смо ту, међу Вама и само треба да нас потражите, да се сви заједно укључимо у креирање садржаја. Сигуран сам да бисмо једни од других пуно тога имали да чујемо и могли да научимо, а онда бисмо се успешније и лакше могли носити са нашом свакодневницом.

Жеља ове Редакције је да одређени број страница овог информатора уређујете Ви драга децо и омладино, да се на његовим страницама нађу животне приче ове популације и приче које ће нам испричати деца чији ће родитељи "друговати" са нама.

Ми смо спремни да неко од нас дође код Вас и забележи Ваше казивање, Ваше примедбе, предлоге, запажања и пренесе Ваше утиске о овом првом броју. Ако нам пишете биће нам задовољство да то ваше писмо или песму објавимо, али Вас молим да то и потпишете и да нам пошаљете неку Вашу фотографију.

Ми смо увек са Вама јер Вас ВОЛИМО.

Информатор Down Syndrome

Часопис за друштвена, културна и животна питања за особе са *Down Syndrome* у Србији

Година I, Број 1, мај 2002.

ИЗДАЈЕ:

Друштво за помоћ особама са *Down syndrome*
Србије
Шекспирова бб.
Београд

ЗА ИЗДАВАЧА:

Даринка Рикановић, председник Друштва за помоћ особама са Дауновим синдромом Србије

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

Мр Зоран Анђелковић

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Јадранка Новак, помоћник уредника
Мр Јасмина Вуксановић
Проф др Александар Ђордић
Бранислава Голубовић
Сузана Лилић

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК И ДИЗАЈН:

Мр Зоран Анђелковић

АДРЕСА УРЕДНИШТВА:

Виноградски венац 34, Београд
Тел 063/387480
E-mail: jaz@eunet.yu

Тираж 200 примерака

ШТАМПА:

ЧИГОЈА ШТАМПА
Београд

НАСЛОВНА СТРАНА:
МИЛИЦА из Параћина

САДРЖАЈ:

УВОДНА РЕЧ	2
Мр Зоран Анђелковић	
ПОРУКА БРОЈА	3
Ми смо деца која знамо шта је то радст... Проф де Александар Ђордић	
ЗАХВАЛНОСТ АМБАСАДОРУ ФРАНЦУСКЕ	4
ИЗ СТРУЧНЕ ЛИТЕРАТУРЕ	
Певање и свирање воде општем развоју... 4	
Програма за развој музичких способности у оквиру друштва 5	
Превод: Мр Јасмина Вуксановић	
ЕДУКАЦИЈА – СТРУЧНА ПРЕДАВАЊА	
Како изаћи на крај са тешкоћама у понашању деце ометене у развоју 6	
Јадранка Новак, психолог	
Специфичности говорно-језичког развоја детета са Дауновим синдромом 9	
Мр Јасмина Вуксановић	
АКТИВНОСТИ	
Похвала руци-Ликовна радионица 12	
Катарина Љубинковић-Зоркић, сликар	
РАЗНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ	15
ВАША ПИСМА	16
ДАУН СТВАРАОЦИ	18
ВАШЕ БЕЛЕШКЕ ЗА СЛЕДЕЋИ БРОЈ	21

ПОРУКА БРОЈА

ПИШЕ:

Проф др Александар Ђордић

Пружите нам руку не само зато да помогнете нама него и да обогатите свој живот дружећи се са нама. Често је потребно да се подсетимо једне мисли Лава Толстоја, који сматра да човек не воли увек оне који њему чине добро, али зато увек воли оне којима он чини добро. Чинити добро другима је основни људски захтев који се тако често занемарује у савременом свету понетим култом пуког профита и самоволности, која нас увек одводи у самоћу и усамљеност. Тек давањем откривамо у себи стару истину да је наше постојање увек одређено као сапостојање са другим. Тај други који се пројављује кроз лик мајке увек од нас и очекује доброту и узвраћа нам је.

Дакле, дајте нам руку да би нас волели и доживели нашу захвалност и чар дружења са нама.

Ми смо деца која знамо шта је то радост и познајемо чежњу за сигурношћу и добротом. Срећни смо када видимо тату и маму како се држе за руке шетајући са нама у природи. Радујемо се када видимо све наше маме и тате како седе и осећају се лепо док ми око њих трчкамо. Осећамо се сигурно када нас тата и мама нашег друга поведу у шетњу јер наши нису могли. Волимо и осећамо се добро када видимо наше родитеље како су међусобно повезани, како се воле и брину о нама. Тада се осећамо тако јаки и снажни и цео свет је наш.

Писмо захвалности Амбасадору Француске

Poštovani gospodine Ambasadore,

Veliko nam je zadovoljstvo da Vam iskreno zahvalimo na donatorskim sredstvima kojima ste Vi i Vaša zemlja pomogli akciju obezbeđivanja kompjutera za potrebe ovog društva i sredstava za realizaciju projekta evidencije svih osoba sa L. Down sindromom.

Društvo za pomoć osobama sa L. Down sindromom je osnovano sa ciljem da organizovano pruža pomoć i štiti interese ovih osoba kao i da pomaže porodicama osoba sa L. Down sindromom u obezbeđivanju potrebnih uslova za zbrinjavanje i zaštitu. Da bi se ovi ciljevi ostvarili Društvu je neophodno da ima evidenciju svih osoba sa L. Down sindromom, a upravo ste nam Vi, Vašim donatorskim sredstvima to omogućili.

Zadovoljstvo nam je da Vas obavestimo da je kompjuter stavljen u funkciju i da je napravljena baza podataka za evidenciju osoba sa L. Down sindromom. U bazi podataka je evidentirano već preko 1200 osoba i omogućena nam je komunikacija sa njima, odnosno njihovim starateljima.

Unared se radujemo i zahvaljujemo na eventualnoj daljoj saradnji, i novim donacijama.

Poštovani gospodine Ambasadore, molimo Vas da Vašoj Vladi i Vašem narodu prenesete reči naše iskrene zahvalnosti, a nadamo se, da ćemo uz Vašu pomoć vrlo brzo razmeniti iskustva sa nekom od Vaših humanitarnih organizacija koja se bavi ovom problematikom.

Predsednik Društva za pomoc osobama sa
L. Down sindromom. S.R

Predsednik Upravnog odbora Društva za pomoć
osobama sa L. Down sindromom S.R.

ИЗ СТРУЧНЕ И СТРАНЕ ЛИТЕРАТУРЕ

ПРЕВЕЛА СА ЕНГЛЕСКОГ*
Мр Јасмина Вуксановић

ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ ВОДЕ ОПШТЕМ РАЗВОЈУ ДЕЦЕ СА DOWN-ОВИМ СИНДРОМОМ, А ПОСЕБНО РАЗВОЈУ ГОВОРА И ЈЕЗИКА

*Judy Barker, Професор музике и мајка 13-
огодишње девојчице са Д.С.
("Newsletter"-News and views from the Down's
Syndrome Association, Winter 1999)*

Свирање и певање спадају у активности у којима деца највише уживају. Будући да у себи садрже оба елемента- уживање и учење – ја их сматрам као најбитније методе за учење основних вештина код деце уопште, а посебно су важни за децу са тешкоћама у развоју.

Једна од најбитнијих способности, коју стимулишу певање и свирање, је *аудиторна дискриминација*. Такође сматрам да су свирање и певање есенцијални за развој дечије имагинације и способности да изразе идеје речима, гестовима, игром. Посматрајући певање, постоји неколико начина помоћу којих се певањем може утицати на развој академских вештина. Основни начин је понављање. Певање омогућава детету да понавља речи и фразе са много више уживања него што то обезбеђују класични логопедски третмани. Певање, заправо, наводи на многобројно понављање истих фраза на занимљив и игралики начин.

Понављање је значајно и због тога што развија памћење.

Песме обезбеђују добар модел за учење језика, јер се преко њих усваја правилан ритам и мелодија реченице.

Поред набројаних, постоји и додатна предност, певање захтева координирано и брже покретање говорних органа, као и бољу артикулацију и од стране ученика и од стране професора.

Песме садрже ритам, а препознавање и коришћење различитих ритмова обезбеђује основу за развој говорних способности код деце са тешкоћама у развоју.

Песме воде развоју говора и језика и на друге начине, нпр. упознају децу са новим речима и концептима. У ове сврхе се користе песме које у основи садрже причу и песме са поруком.

Динамичке песме не само да убрзавају учење, већ подстичу бољу координацију. Помоћу њих деца упоредјују ритам акције са ритмом музике (нпр. тапшање према одређеном мелодијском обрасцу), или правилан редослед одрађених покрета са мелодијом.

Песме омогућавају занимљив и игралики начин развијања памћења.

Постоје бројалице, ритмичке песме, песме са уграђенима покретима одређених делова тела, песме које казују причу, итд. Ја сам сигурна да многи од нас могу напамет да отпевају песму која за своју основу има причу, али нико не може да каже напамет прочитану причу.

Поред већ набројаних предности, песме подстичу развој осећаја за време, тј. временски след, акција и тд.

Програма за развој музичких способности у оквиру друштва

Активности Друштва за помоћ особама са *Down Syndrome* Србије

ПИШЕ:

Јасмина Вуксановић,
Тијана Поповић Млађеновић,
Марија Масникоса

Друштво је покренуло реализацију *Програма за развој музичких способности*. Овај програм су осмислиле и реализоваће **Мр Јасмина Вуксановић**, дефектолог-логопед, **Мр Тијана Поповић-Млађеновић**, музиколог, асистент на Катедри за музикологију и етномузикологију ФМУ у Београду и **Мр Марија Масникоса**, музиколог, асистент на Катедри за музикологију и етномузикологију ФМУ у Београду.

Програм је почео да се спроводи у специјалној школи "Душан Дугалић" у Београду захваљујући великој љубазности директорке школе и њеној спремности да у сваком погледу помогне реализацију програма.

Спроведено је почетно тестирање деце, а школа "Душан Дугалић" и Друштво за помоћ особама са Л. Доун-овим синдромом Србије су купили најнеопходније музичке инструменте за прву фазу спроводјења програма.

Програм ће прва два месеца финансирати Друштво за помоћ особама са Л. Доун-овим синдромом Србије а за то време се надамо да ћемо обезбедити средства од других донатора.

У име Друштва и у сопствено име нарочито се захваљујемо директорки и психологу школе, као и свим запосленима у школи "Душан Дугалић" у Београду.

ПИШЕ:

Јадранка Новак, психолог
Завод за психофизиолошке поремећаје и говорну патологију

КАКО ИЗАЋИ НА КРАЈ СА ТЕШКОЋАМА У ПОНАШАЊУ ДЕЦЕ ОМЕТЕНЕ У РАЗВОЈУ

Понашање је начин којим **изражавамо** своје потребе, мисли и осећања или **реагујемо** на потребе и осећања других као и на промене у окружењу.

Понашање се учи. Дакле, **не рађамо се са урођеним обрасцима понашања**, већ га, од првих дана живота учимо, у интеракцији са окружењем.

Када развој тече уобичајеним током, родитељи се углавном сналазе у васпитању своје деце и у моделирању усклађених, социјално пожељних образаца понашања. Међутим, када због било каквих разлога, дође до поремећаја у развоју, родитељи се тешко сналазе у препознавању потреба детета. Изостаје адекватност, правременост и доследност, како у реаговању на потребе детета, тако и у постављању захтева. Овакве ситуације представљају “плодно тле” за развој проблемског понашања детета.

Када можемо рећи да је дете развило проблемско понашање?

КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПРОЦЕНУ ПОБЛЕМСКОГ ПОНАШАЊА:

- понашање не одговара ни узрасту ни развојном нивоу детета,
- опасно је за дете и друге,
- изазива узнемиреност околине,

- неусклађено је са социјално пожељним понашањем,
- представља додатни проблем детету: омета или успорава развојни процес и
- отежава уобичајни живот породице.

Дете, ометено у развоју, не успева да изгради уобичајени, препознатљиви вид сигнализације својих потреба. Начин на који оно то чини атипичан је, тешко препознатљив и за родитеље, још мање за шире окружење. Мења се у облику, интензитету и зависан је од узраста детета. Са друге стране, родитељи такође уче постепено, путем покушаја и грешке да разумеју и правремено, адекватно одговоре на дечје захтеве.

Развојно гледано, навешћемо неке од **НЕУОБИЧАЈЕНИХ НАЧИНА** којим дете покушава да изрази своје потребе, мисли жеље и осећања:

- **тешкоће при успављивању:** често буђење, уз продужено плакање, поремећени ритмови спавања;
- **проблеми у исхрани:** одбијање или неумерено узимање хране, повраћање;
- **напади беса:** вриштање, бацање по патосу, рушење и разбацивање предмета, отимање, ударање, насртање, уједање, шутирање;
- **самоповређивање:** уједање, ударање главом, саморањавање-чешање до крви, грицкање ноктију, трљање и гњечење очију;
- **демонстративно мокрење и пражњење,** без обзира на место, време или присутност других;
- **осамљивање:** бежање из ситуације или простора, прекривање очију, ушију, главе, завлачење у ђошак;
- **стереотипно понашање:**
 - **телом:** клађење, трчање у круг, скакутање, заузимање чудних положаја,
 - **рукама:** ”лепршање”, ”цеђење”, ”тапшање”, ”гњечење”, трпање једног или више прстију у уста,
 - **активношћу:** присилно ређање предмета на одређени начин, низање, намештање, отварање и затварање врата, инсистирање на пролажењу истим путем;
- **изазивачко, провокативно понашање:** упорно понављање забрањеног понашања, без обзира на молбе, опомене, забране или казне (чак и физичке).

Након што смо навели неке од неуобичајених, атипичних облика понашања којим дете, ометено у развоју, покушава да скрене пажњу околине на себе, или да тој околини нешто саопшти, навешћемо **ТИПИЧНЕ СИТУАЦИЈЕ** (“окидаче”) који најчешће изазивају неприлагођено понашање.

“ОКИДАЧИ” ПРОБЛЕМСКОГ ПОНАШАЊА

Ситуације које могу испровоцирати проблематично понашање код деце са сметњама у развоју, поред осталих фактора, варирају и са узрастом и специфичношћу поремећаја.

Најчешће су то:

- **претерано излагање детета:**
 - изненадним, јаким или чудним звуцима,
 - претераним мажењем, грљењем, љуљушкањем,
 - насилним и продуженим извођењем покрета, мимо воље детета;
- **сензорна депривација:** лишавање детета неопходних, чулних подстицаја, као последице покушаја родитеља да “заштите” своје осетљиво дете од могућих инфекција и болести;
- **сепарације:** нагло, без припреме, одвајање од особе које пружа детету сигурност, заштиту и љубав;
- **промене окружења:** без предходне припреме и најаве, која код појединаца изазива несигурност, узнемиреност, страх до панике;
- **лоше здравствено стање:** које дете не зна да искаже нити да локализује извор бола;
- **непримерено кажњавање:** вика, претње, батине, изолација, лишавање детета предмета за који је посебно везано;
- **доживљај запостављености:** померање детета из “центра” пажње, (након доласка другог детета у породици);
- **непримерени захтеви:** преамбициозни, презахтевни у односу на могућности детета или обрнуто, исувише једноставни, који пасивизирају дете, доводе до досаде и губитка интересовања.

ШТА ТРЕБА, А ШТА НЕ ТРЕБА РАДИТИ

Да би спречили појаву проблематичног понашања пожељно је да:

- свакако запазите и похвалите, наградите добро понашање;

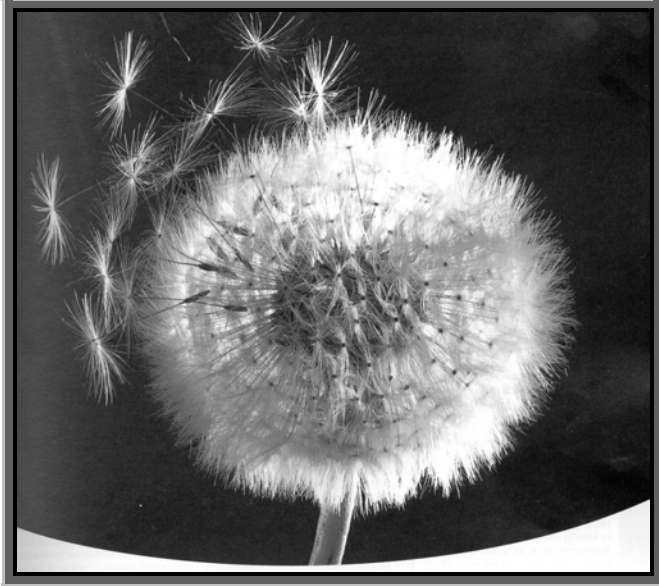
- **не реагујте, игноришите непожељно понашање:** удаљите се из дететовог видокруга, лишите га “публике”;
- **реагујте на прве знаке непожељног понашања:**
- **преусмерите га:**
 - промените му простор (ширећи га: или сужавајући),
 - промените окружење (унесите ново осветлење, звукове, играчке),
 - понудите му нову активност (нов редослед, нова правила),
 - предупредите агресију (загрлите га и помазите),
 - избегните све што изазива љутњу, отпор, бес или страх,
 - помозите му да савлада проблем, утешите га кад је неуспешан,
 - овестите му осећања и потребе: “Сада си бесан, јер не умеш сам и како ти желиш! Хајде да покушамо заједно!”;
- **нека ваше поруке-захтеви или забране буду јасни, кратки и доследни;**
- **образложите своје одлуке:** објасните детету зашто је важно да испоштује вашу одлуку;
- **будите реални у очекивањима:** важно је да знате шта је то, шта је могуће очекивати од детета на одређеном узрасту;
- **дајте пример детету својим понашањем:** не само речју;
- **реците да вам је жао, када погрешите** тиме их учите да се и сами извине, када се понашају недолично;
- **избегните све изазовне ситуације:** када већ знате шта провоцира проблемско понашање вашег детета, избегавајте све такве ситуације.

НИЈЕ ПОЖЕЉНО:

- **Не исмејавајте децу!** Не говорите им да су лоша, глупа, лења и трапава!;
- **Не ослањајте се на подмићивање!** Захтеви детета све ће више расти и брзо превазићи ваше моћи да их задовољите!;
- **Не поредите дете са другом децом!** Какво год да је, ваше дете има своју јединствену личност;
- **Не дисциплинујте дете без објашњења;** Уместо **НЕМОЈ !, НЕ СМЕШ!, СПАМ ТЕ БИЛО!** кажите му **КАКО ТО** треба урадити и **ЗАШТО** је то добро!;

КАКО ИЗАЋИ НА КРАЈ СА ТЕШКОЋАМА У ПОНАШАЊУ ДЕЦЕ ОМЕТЕНЕ У РАЗВОЈУ

- Понекад попустите, промените своја гледишта, направите компромис;
- Не мора увек “Ваша” да буде и “последња”.

КАДА ДЕТЕ И ДАЉЕ НЕЋЕ ДА СЛУША:

- уравните се у висини детета;
- гледајте га право у очи и држите за рамена;
- делујте озбиљно;
- говорите јасним, чврстим гласом;
- саслушајте његово гледиште;
- захтевајте да и оно Вас саслуша;
- пружите му могућност избора;
- дајте му времена да одреагује;
- похвалите сарадњу.

АКО НАСТАВИ СА ЛОШИМ ПОНАШАЊЕМ:

- унесите дневник за одређени период, бележите:

ПОВОД (шта је предходило неприхватљивом понашању);

ПОНАШАЊЕ (тачан опис шта је дете урадило);

ПОСЛЕДИЦЕ (како су реаговали појединци у окружењу);

ПОРУКА (какав је смисао таквог дечјег понашања-за сваког члана породице);

- Запамтите: ако желите нешто да промените, морате нешто променити!

Терапеут ће Вам помоћи да постепено уведете адекватне промене за сваку од прве три ставке.

КАДА НИШТА НЕ УСПЕВА, када дете и даље неће да слуша и Ви схватите да ће се све завршити батинама и шамарима:

- скрените руку ка столу или сопственом колелу;
- ударите дланом о длан, или урадите нешто неочекивано и необично (то ће му скренути пажњу);
- оставите дете само на пар минута, док се сами не смирите,
- призовите у сећање лично искуство бола, које носи физичко кажњавање.

НЕ ЗАБОРАВИТЕ батине и шамари могу оставити: трајне последице плашљивост, несигурност, инатлук, агресивност.

АКО СЕ И ДАЉЕ НЕ СНАЛАЗИТЕ
имајте на уму

НИСТЕ САМИ.

Тражите

ПОМОЋ

ПИШЕ:

Мр Јасмина Вуксановић, дефектолог-логопед

СПЕЦИФИЧНОСТИ ГОВОРНО-ЈЕЗИЧКОГ РАЗВОЈА ДЕТЕТА СА ДАУНОВИМ СИНДРОМОМ

Развој детета протиче у интеракцији његових сопствених могућности и околине, која је мање или више стимулативна. Деца уче, увежбавају новостворене активности, освајају нове просторе.

Као и сва друга деца и деца са ДС су рођена са могућностима да одговарају на стимулусе, да уче, да се развијају и да ступају у контакт са другом људима.

Веза са околином може да се успоставља на више нацина: плачем, смехом, мимиком, гестовима, говором. Говор је само једно, али најсавршеније средство комуникације и наслања се на примитивније начине општења са другим људима. Оно користи СИМБОЛЕ. Језик је структурисани систем симбола. Слојевит је и врло сложен, па зато његово усвајање траје дуго, читав живот.

У даљем тексту ћемо покушати да укратко изложимо говорно-језички развој, имајући у виду оба његова аспекта: рецептивни, који се односи на разумевање поруке, и експресивни, који подразумева могућност изражавања жеља, мисли.

1 фаза: **ФАЗА НЕВЕРБАЛНЕ КОМУНИКАЦИЈЕ или** **ПРЕЛИНГВИСТИЧКА ФАЗА.**

У називу већ се назначује да у њој нема говора у правом смислу, али се тада стварају сви предуслови неопходни да би се појавио говор.

Већ у првим месецима живота дете реагује плачем, криком, разним звуцима док се храни, дакле, развија прве заметке свог све сложенијег изражавања.

Рецептивни аспект говора има своје корене већ у овом периоду; дете реагује на изненадне звуке, као и на људски глас.

У периоду *ГУКАЊА* дете плаче када је незадовољено у својим основним потребама, а када је сито, суво и задовољно ствара прве гласове (га-га, кака). Јавља се још једна новина: промена расположења код укућана утиче и на њега.

У следећем периоду названом *БРБЉАЊЕ* (6-9 м.), дете се већ свесно игра гласовима и то сасвим новим, док претходно научене неким чудом губи. Тако дете понавља, углавном кроз мелодију, БА, ТА, ДА, ПА. Ни у овој етапи носиоци значења нису речи, већ гест, боја гласа и мимика, мада по први пут почиње да реагује на речи које имају изразито емоционално значење, нпр. при помени речи мама, тата, баба.

Ова прелингвистичка фаза је, дакле, врло значајна без обзира што нема говора у правом смислу и зато се у овом периоду мора радити интензивна стимулација и моторна и сензитивна (визуелна, тактилна, аудитивна).

2 фаза: **ЛИНГВИСТИЧКА ФАЗА**

Дете усваја прве речи које нису више пука игра, већ имају значење. Та етапа почиње негде око 12-ог месеца код деце редовне популације, а код деце са ДС касније, према неким истраживањима за око пола године до годину дана, у просеку.

Дете почиње да користи речи онда када ствара комбинацију вокала и консонаната као знак који означава предмет, биће или радњу. Основа за стицање језика је коришћење речи као симбола који означава одређену ствар.

У почетку речи које дете изговара одступају од правилног изговора. По правилу скраћује речи, умекшава гласове, неке изоставља, сугласничке групе упрошћава. Још једна карактеристика првих речи је да једна реч има више значења. Нпр. дете каже БА и у једној ситуацији то значи БАБА, у другој БАЦИ, у некој трећој БАТА...

Посматрањем, имитацијом и ехолалијом дете усваја те прве речи. Када је у питању имитација, родитељ би требао да изводи различите игре: кобајаги спава, руча, имитира баку, деку.

Родитељ мора да буде стимулативан модел који се игра са дететом, прича са њим, именује различите ситуације и предмете, подстиче га. Треба много стрпљења, много понављања, споро, полако, док изговарате будите окренути детету и у његовој висини, да би могло да вас посматра .

Разумевање готово увек је веће него могућност изговора. Та разлика је нарочито изражена на овом ступњу. Зато ћу више посветити пажњу изговору, јер у пракси имам најчешће примере да дете разуме многобројне поруке, а готово уопште не може да изрази своје жеље.

Неопходни услови за стварање речи су:

- I. ИЗГОВОР РЕЧИ,**
- II. ЗНАЧЕЊЕ РЕЧИ и**
- III. ОЧУВАН СЛУХ КОЈИ ОМОГУЋАВА АУДИТИВНУ ПЕРЦЕПЦИЈУ**

ИЗГОВОР РЕЧИ подразумева:

1. могућност **АРТИКУЛАЦИЈЕ**, тј. изговора гласова. Предуслов је да дете може да покреће и контролише говорне органе. Било какав проблем који омета правилно дисање и правилно постављање и покретање говорних органа ремети развој артикулације.
2. Дете мора да овлада **ФЛУЕНТНОШЋУ**, тј. способношћу ритмичног и финог изговора слога и речи. Овде долазе до изражаја правилно дисање, осећај мелодије и ритма, као и развијеност оралне праксије (о којој ће бити речи).
3. Способност **СЕКВЕНЦИРАЊА**, тј, брзог преласка са једног слога на други, када су ритам и орална праксија доминантни.
4. Одређен степен **ВЕРБАЛНЕ МЕМОРИЈЕ**.

Дакле, изговор речи је врло сложен, уопште није лак посао и зато се врло дуго учи.

Када дете учимо једном речју, онда јој дајемо **ЗНАЧЕЊЕ** кроз игру и мултисензорно искуство.

Већ у овој фази, док дете усваја прве речи, подстичемо дете на усвајање простих реченица. Према неким ауторима деца редовне популације просечно у периоду између 13 и 30 месеци усвајају прве реченице, а деца са ДС просечно за више од годину дана касније.

Дете обично не дође до фазе изговора првих реченица док не усвоји барем 50 речи.

Током ове фазе дете даље усваја семантику речи и почиње са семантиком реченице (значење реченице), као и са освајањем поља синтаксе (слагање и однос речи у реченици).

Оно учи како се прави реченица, које су речи прве, а које после, као и то да различити односи између истих речи мења значење исказа, нпр: "Мајка зове дете" и "Дете зове мајку".

Дете учи прво потврдне реченице, па одречне, па упитне. И у раду се прати ова законитост.

Најбоља стимулација детета да прави реченице је **ИМИТАЦИЈА са ЕКСПАНЗИЈОМ** – користи се реч коју дете зна и спаја се са речима које дете не зна и тако се праве шире, тј. синтагматске и синтаксичке целине (о овоме ће бити речи у одељку који ће се односити на стимулацију појединих сегмената говора и језика).

Када дете досегне просту реченицу од 2 речи, прелазимо на даље проширење од 3 речи: СУБЈЕКАТ+ПРЕДИКАТ+ОБЈЕКАТ (Бата једе кекс, Мама иде па-па...) У том периоду дете учи **ЗАМЕНИЦЕ** и треба их што више користити. То су променљиве речи и за децу са ДС могу у већини случајева бити тешке за усвајање.

Ово је време учења и **ПРЕДЛОГА**. Врло често деца са ДС изостављају предлоге, било зато што их не разумеју, било зато што припадају тзв. малим речима, а деца са ДС их у већини изостављају. Предлози се уче кроз игру тако што се прво дететово тело поставља у различите односе у простору, а потом се исто ради и са играчкама.

Прагматски ниво говора и језика значи коришћење свега до сада наученог да би могли да изразимо своје мисли, хтења, жеље, прошле, садашње и будуће догађаје. Ово подразумева да дете претходно овлада семантиком, синтаксом и морфологијом, да је овладало простором и временом.

До сада је у кратким цртама изложен развој структуре говора и језика и сваког појединачног нивоа. На овај начин смо само дотакли свеколику разноликост способности која је својствена само човеку.

У даљем тексту ћемо у општим цртама изнети специфичне проблеме са којима се суочавају деца са ДС .

Оно што треба нагласити је да је за децу са ДС карактеристично да тешко и споро проговарају, јер врло често имају проблема слуха. Велики број деце са ДС (према неким ауторима чак 65-80%) има проблеме са слухом, од његовог губитка до немогућности диференцирања финих разлика између сличних звукова и гласова.

Поред овога, честа појава је нижи тонус мишића, што се нарочито испољава на мишићима који учествују у обликовању гласова, па је онда проговарање отежано.

Покретљивост језика често нема задовољавајућу брзину и снагу. Зато се догађа да се у току развоја јавља изразит несклад између разумевања вербалних порука и могућности његове експресије.

Деца са ДС често имају и високе непце, које даље ометају правилно формирање гласова. Предње и задњенепчани гласови су у тим случајевима изразито компромитовани.

Из мог искуства рекла бих да је највећи проблем деце са ДС немогућност брзог моторног секвенцирања. Деца немају велике сметње у артикулацији појединачних гласова.

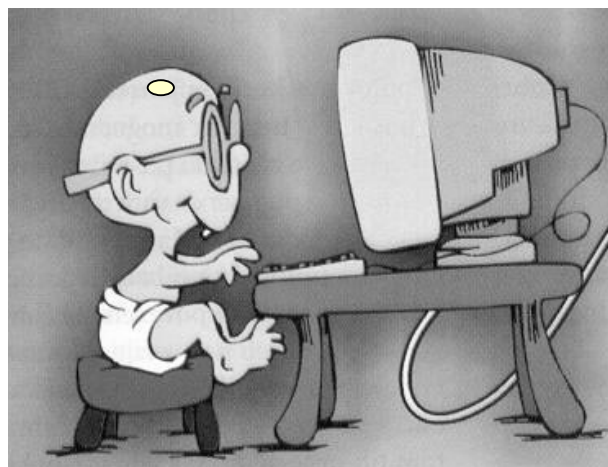
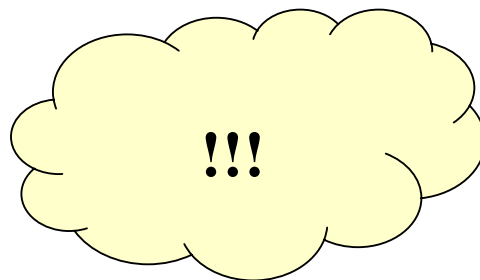
Проблем настаје на нивоу речи, тј. када гласове треба спојити у веће говорне целине. Тада се разумљивост говора губи. Што су речи дуже, оне су све више изобличене. Реченице губе тзв. мале речи, па говор личи на телеграфски.

Као пропратна појава овог развојног проблема по правилу се јавља дизартрија, тј. муцање. Због тешкоћа пријема и обраде вербалне информације код већег броја деце са ДС се јављају дизартричне сметње.

Пошто су обим и брзина пријема и обраде вербалне поруке знатно смањени, при усвајању и изговору вишесложних речи почиње да се јавља муцање. Уместо да примљену поруку изанализира, па затим поново синтетизује у оквиру свог исказа, дете почиње да замуцкује.

У свим, претходно изнетим случајевима, се раде посебни програми за заустављање или ублажавање насталих проблема. Добро смишљеним, циљаним и на време примењеним логопедским третманом ови проблеми се могу свести на мање или незнатне.

У наредном броју ћемо писати о практичним вежбама за стимулацију говора и језика.

ПИШЕ:

Катарина Љубинковић Зоркић, сликар

ПОХВАЛА РУЦИ

Ликовна радионица

Ликовна радионица *"Похвала руци"* основана је фебруара 2000. године са циљем да се деци са Дауновим синдромом понуди да се опробају у цртању, раду са различитим материјалима и у различитим областима ликовних уметности.

Организована је група од петнаесторо деце, узраста између 17 и 30 година.

Почели смо, захваљујући сарадњи са господином Драганом Лукићем, у Шекспировој улици, радећи два пута недељно по три сата.

Како су деца веома брзо напредовала, после пар месеци, направили смо прву продајну изложбу децијих радова, а успех је био неочекиван.

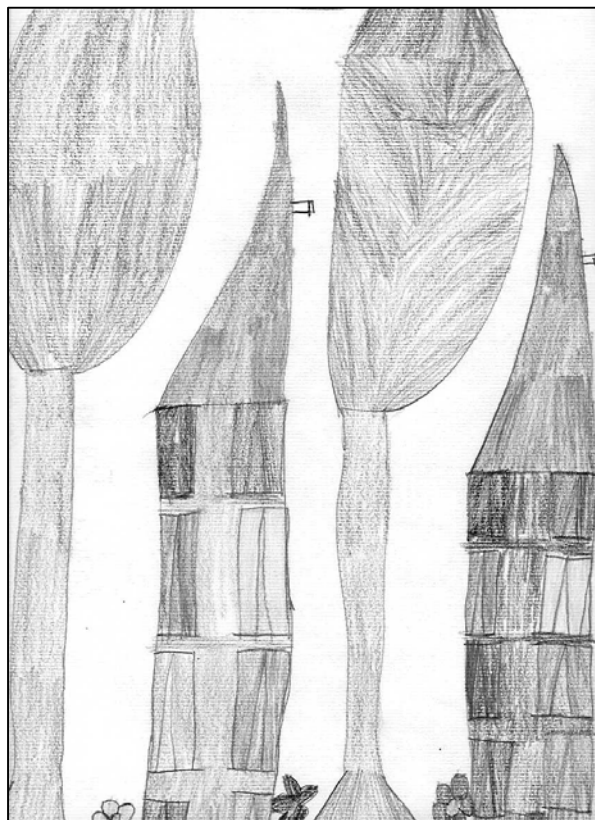
Деци је, осим видног задовољства, порасло и самопоуздање, и већ након прве изложбе, наш заједнички рад је све више показивао потребу за дужим трајањем рада радионице.

"Пружите нам руку", фебруар, 2002.-Тања Дашић

Почетком септембра месеца, уз мало веће напоре и сложенију организацију, наметнуо се другачији облик рада - почели смо да радимо пет дана у

недељи по пет сати дневно, а простор за рад смо изнајмили захваљујући донацијама.

"Мој град", фебруар, 2002.-Зорица Драгићевић

Убрзо је уследила друга по реду изложба децијих радова, и наша идеја да се прошире видови уметничког деловања дошла је до пуног изражаја када смо купили керамичку пећ у којој смо могли да печемо предмете од глине које су деца претходно обликовала. Већина деце је одлично савладала технику обликовања и бојења глине, а најразличитији предмети настали у радионици су указали на нову етапу у узлету маште и развоју њихове кративности. Охрабрени тим интересовањем деце и несумњивим креативним напретком, некако у исто време, понудили смо им да се баве и таписеријом, ликовном дисциплином која по својој природи тражи прецизнији мануелни рад омогућавајући да се искуства са цртањем и сликањем примене и на тканину..Деца су на једноставним, ручно израђеним разбојима све спретније израђивала тканице од вуне, **сисала**, лике, коже, конопца, кукурузовине, танке жице и конца. Успех је био евидентан и на помолу је била трећа изложба. Некако у исто време, кренули смо на заједничко мало летовање у Ечку, удаљену седамдесетак километара од Београда, и са тим летовањем, заокружили искуство и утиске које смо временом стекли о деци и њиховим креативним и људским потенцијалима.

Наше дружење и рад су добијали на квалитету, а заинтересованост деце за стицање нових знања је расла. Међусобни односи деце су у току рада у радионици постали блискији, она су све више испољавала ведрину и благод а заједнички рад је постепено, код сваког понаособ, формирао свест о вредности сопственог деловања и припадности групи која се бави значајним и вредним послом.

"Коњ", фебруар, 2002.-Сандра Павловић

Жеља за новим успесима које ће верификовати и прихватити родитељи и посетиоци са стране била је све већа.

Нова година је била прави тренутак да широј јавности покажемо шта смо заједно са децом постигли.

Штампали смо новогодишње календаре, илустроване њиховим радовима, и серију цеститки које су показале нове резултате њиховог умећа.

Сада су мали уметници из Ликовне радионице "Похвала руци" били присутни са својим радовима у многим кућама и радним просторима.

У току зиме деца су направила на стотине нових радова, и пролеће је наговеставало нову, четврту по реду изложбу.

Све претходне изложбе, као и ова, одржаване су у званичним градским галеријама па су дечји радови били доступни и уобичајеној публици ликовних манифестација.

После четврте изложбе, отисли смо на Златар и тамо провели недељу дана у дружењу, али и у раду.

Простор који смо изнајмљивали за радионицу је био добар, али је ограничавао идеје и амбиције водитеља, и почели смо да мислимо о простору који ће бити "наш" и кад пресахну донације.

Још један дужи боравак у Ечкој, у октобру 2001. нас је учврстио у уверењу да је одговарајући простор за групу од изузетног значаја за даљи рад радионице.

Пета изложба "Похвала руци" одржана је пред нову 2002. Годину. Пред крај године је одштампан други календар са изванредним цртежима полазника радионице.

Сада је март 2002. године а у нови простор треба да се уселимо ових дана.

Уз велике напоре, али уверени да чинимо праву ствар, успели смо да пронађемо и добијемо на коришћење простор који ће припадати само

Можда и нова инспирација...

Аутори поред својих радова на изложби

радионици *“Похвала руци”* у дужем периоду, а за који нећемо морати да плаћамо најам.

Нова енергија за нове инспирације

Захваљујући разумевању људи у Министарству просвете Републике Србије, и многим другим људима добре воље и још боље душе, добили смо простор на Сењаку, уложили напор и сакупили

средства, и опет захваљујући пријатељима и добрим људима, успели да тај простор реновирамо (преко двадесет година служио је као шупа оближњој школи).

Улазећи у трећу годину постојања, задовољни резултатима које смо постигли радећи са децом, правимо планове како да још више развијемо нашу заједничку делатност, и да задовољство заједничког рада и дружења постане лепа и стабилна чињеница, којом се можемо поносити сви заједно, и послужити можда као пример за покретање нових и сличних радионица, у којима ће деца радити и бити срећнија и задовољнија. Разуме се, нескривени циљ је и да се друштво покаже да ова деца завређују много већу пажњу и поштовање људи са којима живе, као и шире заједнице, него што је иначе имају.

Катарина Љубинковић Зоркић, сликар, оснивач и координатор Ликовне радионице *“Похвала руци”*

Разне информације

Припремила:
Снежана Миливојевић

ВРТИЋИ И ШКОЛЕ ЗА ДЕЦУ СА ПОСЕБНИМ ПОТРЕБАМА

На иницијативу Градског савеза 1977. и 1978. год. формиране су прве групе за децу предшколског узраста ометене у психофизичком развоју. Пошто су ове групе показале изузетне резултате и породицама пружиле изванредну помоћ у раном третману - васпитању деце са сметњама у развоју на предшколском узрасту настаје отварање нових васпитних група.

Данас на територији Београда постоје следеће специјалне предшколске установе:

1. Вртић "Симо Милошевић" Земун, ул. Џорџа Вашингтона бр. 5 тел. 614 - 135
2. Вртић "11 април" Нови Београд, ул. Народних хероја бр. 12а тел: 603 - 464
3. Вртић "Венчић" Савски венац, ул. Љутице Богдана бр. 46 тел. 663 - 131
4. Вртић "Херој Миша", Церак, ул. Јабланичка бр. 20 тел. 512 - 307
5. Вртић "Луна", Врачар, Јанкалисјака бр. 40 тел. 418 - 241
6. Вртић "Кекец", Београд, ул. Прерадовићева бр. 2а тел. 762 - 435
7. Вртић "Чигра", Вождовац, ул. Устаничка бр. 194а тел. 488 - 2453
8. Вртић "Звездара" Звездара, ул. Чингина тел. 416 - 152
9. Вртић "Лептирић", Стари град, Господар Јевремова бр. 18 тел. 625 - 480
10. Вртић при ОШ "Душан дугалић", Врачар, ул. Ђердапска бр. 19 тел. 412 - 296
11. Вртић при ОШ "Антон Скала", Савски венац, ул. Петра Чајковског бр. 2а тел. 650 - 589

12. Вртић при ОШ "Миодраг Матић", Вождовац, ул. Браће Јерковић бр. 5 тел. 469 - 143

На територији града Београда постоје следеће **СПЕЦИЈАЛНЕ ШКОЛЕ**:

1. ОШ "Душан Дугалић", Врачар, ул. Ђердапска бр. 19 тел. 412 - 296
2. ОШ "Бошко Буха", Звездара, ул. 21. дивизије бр. 31 тел. 417 - 174
3. ОШ "Антон Скала", Савски венац, ул. Петра Чајковског бр. 2а тел. 650 - 589
4. ОШ "С. Ј. Сирогојно", Земун, ул. Светосавска бр. 22 тел. 617 - 355
5. ОШ "Нови Београд", ул. Народних хероја бр. 12 тел. 603 - 464
6. ОШ "Милоје Павловић", Чукарица, ул. НХ Милосава Влајића бр. 1 тел. 552 - 153
7. ОШ "Љубомир Аћимовић", Обреновац, ул. Момчила Вукосављевића бр. 2а тел. 872 - 5449
8. ОШ са интернатом "Свети Сава", Умка, ул. Милије Станојловића бр. 30 тел. 866 - 791
9. МОЦ "Петар Лековић", Канарево Брдо, ул. Вукасовићева бр. 21а тел. 594 - 104

Поред специјалних школа раде и специјална одељења при основним школама.

Деца у специјалним школама имају боље услове за рад јер располажу модерним училима, а настава је у већини школа кабинетска што олакшава сам рад и повећава могућност за постизање успеха до жељеног циља.

ВАША ПИСМА

УРЕЂУЈЕ:

Мр Зоран Анђелковић

Ја сам Милица Топаловић и имам баку Шарлоту, старијег брата Николу, млађег брата Душана, пса Вини и маму

Бака иде у продавницу и кува ручак, Никола иде код Јоване и на факултет, Душан у школу и на плес, Вини у парк, мама на посао а ја понекад идем у боравак и увек се тамо разболим. Зато што не могу да једем и да жваћем.

Највише волим кад после подне идем са мамом на радионице и балет.

Научила сам да цртам, бојим и направила сам честитку и имам велики цртеж са цвећем и лептирима.

Знам да направим мале зеке од глине и јежа. Мојој мами сам направила мимозе од жутог папира и њој се то много допало толико да се расплакала.

Све унем да играм: паткице, макарену, танго и валцер а највисте волим да слушам Здравка Чолића и ако дође те покажаћу вам како праве балерине праве шпагу.

Мама ме води сваког дана на све играонице и радионице, на Звездару, у Стари Град, на Баново Брдо, у Миријево а најлепше је код мене на Палилули ту дође и Дача и ја га увек пољубим.

Дођите и ви.

Пошто ја знам слова, али не унем да пишем ово ће вам написати моја мама Споменка.

Споменка Топаловић
topalovic@yubc.com

Зовем се Швана,
Идем у четврти разред.
Волим да читам, да
слушам музику и да
се дружим.
Хвала ти за саопштење
која си наменила нама,
деци са Даун синдромом.
Читаћемо ја моја мама
ја и моји другари.
Швана Миљковић
ВШ „Антон Скара“

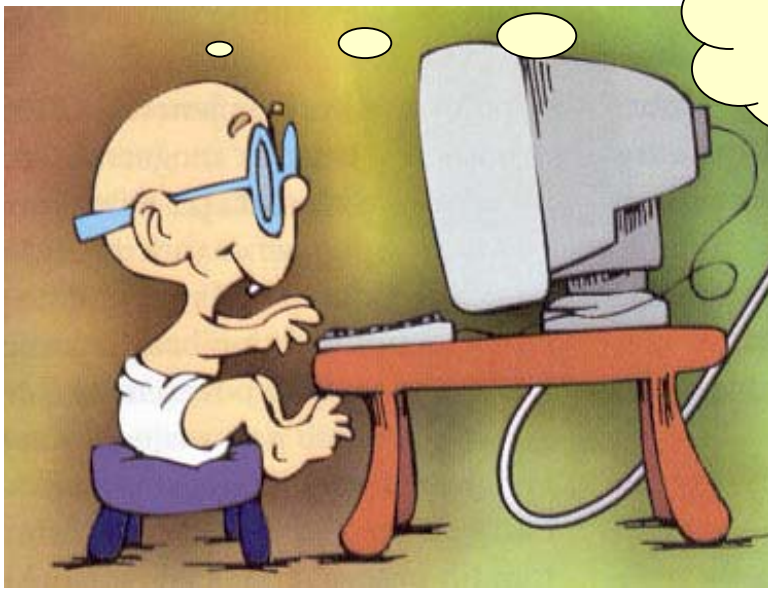
Моја породица
 Моја породица је интелектуална.
 Моје родитељи, тата, мама, браћа и
 сестре. Они су лепања од мене. Сестра
 има много књига и на зиду ће стати у
 школу. Браћа има књиге, такође се још
 може до се игра. Високо јури до књига
 и књигарија. Ја се са књига много игра
 и играм програма играма у кући и у школи.

Моја породица је интелектуална
 породица, интелектуална и интелектуална. Нико
 и нико од се неће протести. Мама
 ради у Пећар ^у Пећар и играју ^у играма
 са браћом је играма, а нас играју
 воли и играју. Никоја је и добра.
 Писма ради у школу, покривамо ^у школу
 а код куће ^у играма, играју, играју
 све куће играју.

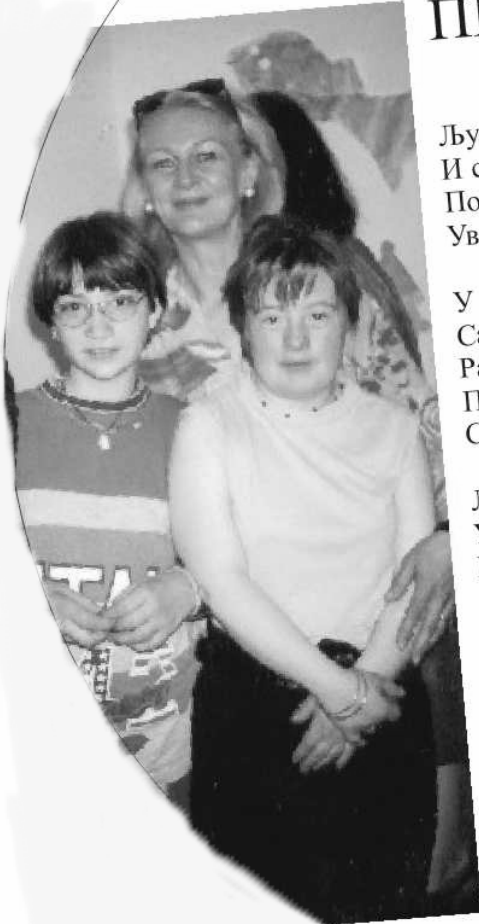
Она игра играма играма и игра се са нама.
 Играју нам играмама и играма. Она воли
 игра и игра у школу. Ја играмама
 играмама играмама. Добро играмама
 играмама играмама у школу. У играмама
 је још играмама и играма. Она играмама
 и играмама играмама. У играмама играмама
 се добро играмама.

ĐOGO MIROSLAV

Чекам Ваше
 ПИСМО....

ПЕСМА О ЛЈУБАВИ

Љубав је само једна на свету
И само једна најлепша реч и песма
Понекад лепа али и слепа
Увек романтична

У љубљви има свађе али и мирења
Самоће, туге, јада и бола
Радости, весеља, среће и разоноде праве:
Пољубаца, загрљаја, ружа и каранфила
Снова и тајни, утеха и наде...

Љубав је кад се воле пријатељи,
Учитељи, наставници, браћа и сестре,
Птице на грани и цвет са цветом...

Бели галеб, лептир, ласта и бубамара
Сви се воле...

Као и моји другари, са којима се дружим
И које највише волим.

*СА ЉУБАВИЈУ
ТАКА РАБАТИ*

